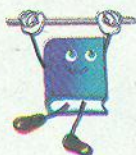

РОЗДІЛ 1

ТАЄМНИЦІ ДАВНІХ МІФІВ

Літературна розминка

1. Які міфи народів світу ви знаєте? Про що в них ідеться?
2. Які фантастичні події та персонажі зображені в названих вами міфах?

З перших кроків на історичному шляху люди намагалися розкрити таємниці Всесвіту й життя. Вони замислювалися над вельми складними питаннями. Що було, коли ще не було нічого? Як з'явився Всесвіт? Чому за днем настає ніч, а за зимою — весна? Куди і як рухається Сонце? Як та із чого було створено перших людей? Хто дав їм знання й навчив ремесел? Звідки взялися закони природного й суспільного життя? Відповідаючи на ці та інші запитання, наші предки склали *міфи*.

Літературознавча довідка

Міф — стародавня оповідь про походження й будову Всесвіту, діяння богів, таємниці народження і смерті людини, життя правителів і героїв.

Такі оповіді тривалий час супроводжувалися магічними ритуалами, танцями, піснями, ілюструвалися скульптурними зображеннями персонажів. Отож у міфі поєднувалися елементи різних царин культурного життя давніх людей. З плином часу ці елементи розвинулися в окремі галузі науки й культури, а самі міфічні оповіді ввійшли до скарбниці словесного мистецтва.

Звісно, за тих часів, коли виникали міфи, ще не існувало ані наук у сучасному розумінні, ані досконалих приладів. Основним засобом пізнання світу була фантазія. Спостереження над законами природи й суспільним життям у міфах утілювалися в яскравих *образних картинах*, що змальовували незвичайні події та фантастичних істот (богів, напівбогів, чудовиськ, дивовижних тварин та інше). Наші далекі предки ще не відокремлювали себе від природи, а тому наділяли її людськими якостями. Вони вірили, що річки й зорі — живі істоти, а звірі й дерева мають душу. Давні люди вважали, що світ населений різноманітними божествами, які керують їхніми долями й законами природи. Усе це відбилося в міфах.

Так, у давньогрецьких міфічних оповідях Сонце постає в образі бога Геліоса, який щодня проїжджає небосхилом на розкішній колісниці, оздобленій коштовним камінням. Шлях його вкрай небезпечний, до того ж баскі, норавливі коні потребують твердої руки. Лише Геліосу до снаги здійснити цю нележку подорож. Завдяки його щоденним зусиллям квітне й родить земля.

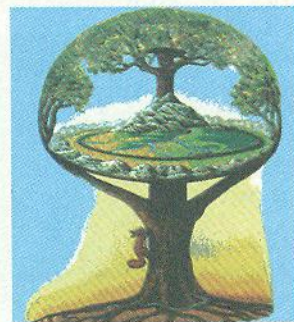
Наші предки беззастережно вірили в міфи, сприймаючи зображені в них події та образи як цілком реальні. Навіть більше: зміст міфів вони вважали істинним, священним знанням, яке можна передавати лише обраним.

Усі давні цивілізації створювали власну міфологію (тобто сукупність міфів) з притаманними саме їй сюжетами, богами й героями. Міфологія кожного народу відображає особливості його суспільних норм і життєвих уявлень, природно-кліматичних умов проживання тощо. Скажімо, для племен майя, які колись населяли територію сучасної Мексики, маїс (кукурудза) був основною їжею, а тому посідав важливе місце в їхніх міфах. Майя поклонялися богу маїсу й вірили, що саме із цієї рослини вищі сили створили людину.

Утім, за всього розмаїття різні міфології мають чимало спільного. Наприклад, у багатьох народів є міфи про походження Всесвіту. Часто в них ідеться про те, що народженню Всесвіту передував Хаос¹, з якого народилися перші космічні стихії або перші боги. Цікаво, що сам Усесвіт нерідко зображували в образі величезного дерева, яке об'єднує три світи: підземний світ розташований у його корінні, земний — посередині стовбура, а небесний — у кроні.

Світ за уявленням народу фон (Африка)

Картина світу в міфах вікінгів

Месопотамський бог Енкі створює першу людину

Український мотив

Власне уявлення про походження світу мали й давні слов'яни, зокрема українці. Вони вважали, що спочатку панувала безмежна Пітьма, яку пронизувало вічне Око. Якось Око пустило Сльозу-Росинку, з якої народився Першобог-Першоптах — Сокіл із золотавим пір'ям, що осявало Морок. Із трьох Сльозинок, зронених Соколом на Око, утворився порослий дивовижними квітами й густими травами острів з озером Живої Води посередині. Згодом Сокіл зніс золотий жолудь, з якого постав могутній Дуб-Стародуб, укритий молодильними яблуками. Відтак Сокіл зніс ще два

¹Х а о с — тут: первісний стан безформної матерії, протилежний порядку (тобто Космосу).